

Joan F. Mira

Notes sobre el present

El temps present pot definir-se amb quatre notes o punts. Podrien ser més, o ser uns altres, però ens quedarem amb aquests quatre. El primer és la sensació de pessimisme, vaga o concreta, que recorre com un fantasma clàssic les terres de l'Europa benestant i pacífica: el fantasma de la falta de confiança en el futur precisament en societats que han escampat pel món el seu model de benestar en llibertat. Curiosa paradoxa. No fa tant de temps que, a Europa, fins i tot a les cases de burgesia mitjana, recosien la roba, sargien els mitjons, giraven els abrics i les jaquetes, i menjar carn de pollastre era un luxe. No fa tant de temps de les guerres i les dictadures, de l'odi de classe, del racisme brutal, i no s'acaba d'entendre aquesta insatisfacció del present, en aquesta època nostra del consum desfermat, en aquesta Europa democràtica i sense fronteres hostils. Potser els conflictes que agiten unes altres regions del món, i que ací tenen efectes tan limitats i esporàdics, ens fan tremolar de tant en tant, ocupen el nostre pensament. Qui sap si això, les explosions i amenaces llunyanes, ens fan comprendre com és de privilegiada la nostra situació, i com és d'insegura. Qui sap per què el malestar és palpable, per què s'escampa aquest difús pessimisme col·lectiu. El segon punt és que l'esfondrament de les ideologies ha aplanat els esperits, ha creat un buit on es mouen els individus desorientats, sense punts de referència. Aquesta civilització que, per dir-ne alguna cosa, en diríem burgesa i capitalista, és l'única que ha creat una alternativa a ella mateixa. Es deia socialisme, en la forma més extrema comunisme i dictadura del proletariat; ha resultat un desastre perfecte, i com a tal ja ha passat a la història. Però la ideologia d'aquest socialisme, el seu valor d'oposició i de competència, el seu impuls més profund, també han servit d'alguna cosa a la democràcia occidental, almenys en les formes visibles de socialdemocràcia, laborisme o moviments sindicals. D'aquesta competència entre ideologies i principis, n'han nascut moltes de les conquestes socials de què ara gaudim als països d'occident. Ara mateix, però, consolidats els efectes benèfics de la competició de models, tot s'ha reduït a una fórmula invariable, a un sol pensament possible, a un sol model sense alternativa real a la vista. Allò que abans en dèiem "moviments de masses", "classe obrera", "forces de progrés" i més realitats o fantasies semblants, pareix que han passat també a la història, i el buit que han deixat no l'ha ocupat res ni ningú.

No l'ha ocupat, a Europa, ni tan sols l'uropeisme mateix, ni la pau. I això és el tercer punt. Ja és ben estrany que augmenta una sensació general d'inseguretat precisament ara, després de seixanta anys en pau (amb excepcions concretes als Balcanes), ara que els països que tantes guerres havien mogut són membres d'una unió estreta i pacífica. Més enllà de les causes més visibles del sentit actual d'inseguretat, com ara el terrorisme i potser la immigració, potser n'hi ha

una altra de més profunda i fosca: la ciència i la tècnica eixamplen els horitzons de manera vertiginosa, el ritme del progrés tecnològic s'accelera i afecta tothom, l'expectativa és infinita, però la vida humana és tan limitada com sempre, lenta i breu, i l'angoixa que pot engendrar aquest contrast és del tot imprevisible. D'ací ve que torne a ser l'hora dels filòsofs. D'una altra banda, i això seria el punt quart i final, l'eficàcia de la tècnica engendra poder i riquesa, i qui la posseeix domina el món. És en aquest terreny on els Estats Units, o l'occident democràtic, van guanyar finalment enfront de la Unió Soviètica totalitària. I així semblava que l'èxit dels valors d'occident (que en últim extrem vénen del cristianisme i de la il·lustració) acompanyaria el triomf en la tècnica i en l'economia. Però la Xina demostra que no, i fins a un cert punt ho demostren també Rússia i l'Índia. I Europa, que no té la força d'Amèrica, que és una potència comercial desarmada i que fa temps que ha perdut el monopoli de la cultura occidental, es troba davant una competència difícil de sostenir. Si el dubte sobre la pròpia eficàcia econòmica i tècnica acaba esdevenint dubte sobre els propis valors, el pessimisme serà ja un anunci de suïcidi.

"La ciència i la tècnica eixamplen els horitzons de manera vertiginosa, el ritme del progrés tecnològic s'accelera i afecta tothom, l'expectativa és infinita, però la vida humana és tan limitada com sempre, lenta i breu, i l'angoixa que pot engendrar aquest contrast és del tot imprevisible. D'ací ve que torne a ser l'hora dels filòsofs"